

***PRÁVO NA POMOC
V HMOTNEJ NÚDZI***

Ústava Slovenskej republiky v článku 39 uvádza, že:

Každý, kto je v hmotnej núdzi, má právo na takú pomoc, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok. Podrobnosti o tomto práve ustanoví zákon.

Čo je to hmotná núdza a ako je charakterizovaná?

Ide o základné právo zaradené do kategórie sociálnych práv. Podľa článku 39 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky každý, kto je v hmotnej núdzi, má právo na takú pomoc, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok. Domáhať sa tohto práva možno len v medziach zákonov, ktoré toto právo upravujú. V danom prípade je to zákon č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“), podľa ktorého **hmotná núdza je stav, keď príjem občana a osôb, ktoré sa s ním spoločne posudzujú, nedosahuje životné minimum a občan a tieto osoby, si príjem nemôžu zabezpečiť alebo zvýšiť vlastným pričinením**. Zákon v takomto prípade umožňuje získať dávku, príspevok na zdravotnú starostlivosť, aktivačný príspevok, príspevok na bývanie, ochranný príspevok, jednorazová dávka v hmotnej núdzi.

Ako sa hmotná núdza posudzuje?

Fyzické osoby, ktoré sa spoločne posudzujú na účely hmotnej núdze, zabezpečenia základných životných podmienok a pomoci v hmotnej núdzi podľa ustanovenia § 4 zákona sú:

- **manžel a manželka,**
- **rodičia a nezaopatrené deti žijúce s nimi v domácnosti,**
- **rodičia a ich deti do 25 rokov veku,** ktoré nemajú **príjem alebo majú príjem najviac vo výške minimálnej mzdy,** žijúce s rodičmi v domácnosti, okrem detí, ktorým v čase evidencie uchádzačov o zamestnanie vznikol nárok na dávku v nezamestnanosti a detí, ktorým sa vypláca invalidný dôchodok podľa osobitného predpisu.

Čo sa považuje za príjem a čo nie?

Pri posudzovaní hmotnej núdze, zabezpečení základných životných podmienok a pomoci v hmotnej núdzi sa na účely zisťovania príjmu **započítavajú:**

- u posudzovaného občana jeho príjem a príjem jeho manžela (manželky),
- u posudzovaného občana jeho príjem, príjem jeho manžela (manželky), príjem nezaopatrených detí žijúcich s nimi v domácnosti a príjem detí do 25 rokov, ktoré nemajú príjem alebo majú príjem najviac vo výške minimálnej mzdy, žijúce s rodičmi v domácnosti, okrem detí, ktorým v čase evidencie uchádzačov o zamestnanie vznikol nárok na dávku v nezamestnanosti a detí, ktorým sa vypláca invalidný dôchodok podľa osobitného predpisu.
- u posudzovaných rodičov s nezaopatrenými deťmi príjem týchto rodičov, príjem nezaopatrených detí žijúcich s nimi v domácnosti a príjem detí do 25 rokov, ktoré nemajú príjem alebo majú príjem najviac vo výške minimálnej mzdy, žijúce s rodičmi v domácnosti, okrem detí, ktorým v čase evidencie uchádzačov o zamestnanie vznikol nárok na dávku v nezamestnanosti a detí, ktorým sa vypláca invalidný dôchodok podľa osobitného predpisu.

- u posudzovaných rodičov, ktorí sú sami nezaopatrenými deťmi, ich príjem a príjem, ktorý na ne poberá iný občan, a príjem nezaopatrených detí žijúcich s nimi v domácnosti,
- u posudzovaného nezaopatreného dieťaťa, ak žije v domácnosti s iným občanom, jeho príjem a príjem, ktorý na neho poberá tento občan.

Za príjem sa na účely tohto zákona **nepovažuje**:

- 25 % z príjmu zo závislej činnosti osôb,
- 25 % zo starobného dôchodku dôchodcovi, ktorý získal obdobie dôchodkového poistenia viac ako 25 rokov, sa táto suma zvyšuje o 1% priznaného starobného dôchodku za každý ďalší rok dôchodkového poistenia získaného po 25. roku dôchodkového poistenia,
- 25 % z materského,
- 25 % z invalidného dôchodku,
- 25 % zo sociálneho dôchodku priznaného z dôvodu invalidity,
- 25 % zo sirotského dôchodku,
- 25 % vdovského alebo vdoveckého dôchodku, ak vdova alebo vdovec dovŕšil dôchodkový vek,
- prídavok na dieťa a príplatok k prídavku na dieťa podľa osobitného predpisu alebo dávka toho istého druhu vyplatená v členskom štáte Európskej únie, v štáte, ktorý je zmluvnou stranou Dohody o Európskom hospodárskom priestore, alebo vo Švajčiarskej konfederácii najviac vo výške prídavku na dieťa ustanovenej osobitným predpisom,
- nevyhnutná okamžitá pomoc poskytnutá obcou,
- príjem z príležitostných činností, náhodné a jednorazové príjmy a príjmy získané na základe dohody o vykonaní práce do výšky dvojnásobku životného minima získané za 12 mesiacov,
- príjem žiaka strednej školy a príjem študenta vysokej školy, ktorý študuje dennou formou štúdia, získaný za 12 mesiacov, ak tento príjem neprevyšuje 1,2-násobku sumy životného minima pre plnoletú fyzickú osobu,
- štipendium,
- náhrada časti cestovných výdavkov a náhrada cestovných výdavkov uchádzača o zamestnanie,
- príspevok na náhradu cestovných výdavkov na konanie aktivít vymedzených v individuálnom akčnom pláne,
- úhrada výdavkov na stravovanie, ubytovanie a výdavky na cestovné uchádzačovi o zamestnanie, ktorému sa zabezpečuje vzdelávanie a príprava pre trh práce,
- príspevok na služby pre rodinu s deťmi uchádzačovi o zamestnanie, ktorý sa stará o dieťa pred začatím povinnej školskej dochádzky,
- príspevok na vykonávanie absolventskej praxe,
- dávka počas vzdelávania a prípravy pre trh práce a počas prípravy na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím,
- príspevok na zapracovanie znevýhodneného uchádzača o zamestnanie,
- 50% príspevku na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby,
- podpora alebo príspevok poskytnuté z prostriedkov nadácií a občianskych združení, neziskových organizácií a neinvestičných fondov vrátane nepenažného plnenia účelovo určené pre jednotlivca na posilnenie účinkov pomoci v hmotnej núdzi najviac však do výšky 16-násobku životného minima získaných v bežnom roku,
- zamestnanecká prémie a daňový bonus podľa osobitného predpisu,

- príjem za poskytnutie údajov pre štatistiku rodinných účtov, ktoré vykonáva Štatistický úrad Slovenskej republiky.

Príjem na účely posudzovania hmotnej núdze, zabezpečenia základných životných podmienok a pomoci v hmotnej núdzi sa **zistuje za kalendárny mesiac**, v ktorom bola podaná žiadosť o posúdenie hmotnej núdze, zabezpečenie základných životných podmienok a pomoc v hmotnej núdzi. Pritom sa prihliada na priemerný mesačný príjem za posledných 12 kalendárnych mesiacov pred podaním žiadosti.

Možnosť zabezpečiť si alebo zvýšiť si príjem vlastnou prácou na účely zabezpečenia základných životných podmienok a pomoci v hmotnej núdzi sa **neskúma**, ak ide o občana, ktorý:

- dosiahol vek potrebný na nárok na starobný dôchodok,
- je invalidný z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %,
- je osamelý rodič, ktorý sa osobne, celodenne a riadne stará o dieťa do 31 týždňov veku dieťaťa,
- sa osobne, celodenne a riadne stará o dieťa, ktoré je podľa posudku príslušného orgánu dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím,
- sa osobne, celodenne a riadne stará o občana, ktorý je podľa posudku príslušného orgánu občan s ťažkým zdravotným postihnutím,
- má nepriaznivý zdravotný stav, za ktorý sa na účely tohto zákona považuje choroba, porucha zdravia uznaná príslušným ošetrojúcim lekárom trvajúca nepretržite viac ako 30 dní,
- sa zúčastňuje na resocializačných programoch, v rámci ktorých si nemôže zabezpečiť príjem vlastnou prácou.

Občan v hmotnej núdzi a fyzické osoby, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú sa **nepovažujú** za občanov v hmotnej núdzi, ani keď ich príjem nedosahuje životné minimum, ak si svojím majetkom môžu zabezpečiť základné životné podmienky a pomôcť v hmotnej núdzi.

Aké dávky v hmotnej núdzi je možné priznať?

Žiadosť o posúdenie hmotnej núdze, zabezpečenie základných životných podmienok a pomoc v hmotnej núdzi sa podáva na úrade, podľa miesta trvalého pobytu občana.

Zákon rozlišuje

- dávku,
- príspevok na zdravotnú starostlivosť,
- aktivačný príspevok,
- príspevok na bývanie,
- ochranný príspevok,
- jednorazovú dávku v hmotnej núdzi.

I. Dávka

Dávka patrí občanovi, ktorý je v hmotnej núdzi a fyzickým osobám, ktoré sa s ním spoločne posudzujú, **na zabezpečenie základných životných podmienok**.

Dávka je:

1. u jednotlivca 58,43 eura mesačne,

2. u jednotlivca s dieťaťom alebo najviac so štyrmi deťmi 109,54 eura mesačne,
3. u dvojice bez detí 101,58 eura mesačne,
4. u dvojice s dieťaťom alebo najviac so štyrmi deťmi 150,04 eura mesačne,
5. u jednotlivca s viac ako štyrmi deťmi 159,34 eura mesačne,
6. u dvojice s viac ako štyrmi deťmi 201,16 eura mesačne.

Dávka sa zvyšuje o 12,95 eura mesačne, ak je občan alebo fyzická osoba, ktorá sa s ním spoločne posudzuje, tehotná žena. Táto zvýšená dávka patrí tehotnej žene od začiatku štvrtého mesiaca tehotenstva, ak preukáže svoje tehotenstvo tehotenským preukazom a počas tehotenstva pravidelne navštevuje tehotenskú poradňu.

II. Príspevok na zdravotnú starostlivosť

Príspevok na zdravotnú starostlivosť patrí občanovi v hmotnej núdzi a každej fyzickej osobe, ktorá sa s ním spoločne posudzuje, na výdavky spojené s úhradou **za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti**, ak splnili podmienky nároku na dávku. Príspevok je 2 eurá **mesačne**.

III. Aktivačný príspevok

Aktivačný príspevok patrí občanovi v hmotnej núdzi a každej fyzickej osobe, ktorá sa s ním spoločne posudzuje, **na podporu získania, udržania alebo zvýšenia vedomostí, odborných zručností alebo pracovných návykov na účely pracovného uplatnenia počas pomoci v hmotnej núdzi**, ak splnili podmienky nároku na dávku. Aktivačný príspevok je 63,07 eura **mesačne**.

Občan v hmotnej núdzi, ktorý je zamestnaným alebo ktorý je v evidencii uchádzačov o zamestnanie, má nárok na aktivačný príspevok, ak:

- si zvyšuje kvalifikáciu formou štúdia popri zamestnaní, kombinovaného štúdia a štúdia jednotlivých vyučovacích predmetov alebo formou externého štúdia; toto neplatí, ak občan získal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa,
- sa zúčastňuje na vzdelávaní a príprave pre trh práce uskutočňovaných v rámci projektov schválených Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny alebo úradom práce, sociálnych vecí a rodiny podľa osobitného predpisu,
- sa zúčastňuje na vykonávaní menších obecných služieb uskutočňovaných na základe dohody s úradom alebo obcou.

Aktivačný príspevok patrí občanovi v hmotnej núdzi počas výkonu uvedených aktivít.

Nárok na aktivačný príspevok zaniká, ak:

- občan v hmotnej núdzi je vyradený z evidencie uchádzačov o zamestnanie pre nespôluprácu,
- úrad alebo obec zistí, že občan v hmotnej núdzi nevykonáva aktivity, ktoré sú podmienkou na vznik nároku na aktivačný príspevok.

Aktivačný príspevok vo výške 63,07 eura **mesačne** patrí najviac 6 mesiacov dlhodobo nezamestnanej osobe, ktorá sa zamestná a pred nástupom do zamestnania mala zabezpečené základné životné podmienky a poskytnutú pomoc v hmotnej núdzi a jej príjem zo závislej činnosti je najmenej na úrovni minimálnej mzdy, najviac však na úrovni trojnásobku minimálnej mzdy.

Aktivačný príspevok vo výške 63,07 eura mesačne patrí najviac 6 mesiacov dlhodobo nezamestnanej osobe, ktorá začne vykonávať samostatnú zárobkovú činnosť a pred začatím tejto činnosti mala zabezpečené základné životné podmienky a poskytnutú pomoc v hmotnej núdzi.

Aktivačný príspevok nepatrí občanovi v hmotnej núdzi alebo fyzickým osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, ak im patria príspevky podľa osobitného predpisu. Týmto osobitným predpisom je zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti.

IV. Príspevok na bývanie

Príspevok na bývanie patrí, občanovi v hmotnej núdzi a fyzickým osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, **na úhradu nákladov spojených s bývaním na pomoc v hmotnej núdzi**, ak splnili podmienky nároku na dávku. Príspevok na bývanie je:

- 52,12 eura **mesačne**, ak ide o jedného občana v hmotnej núdzi,
- 83,32 eura **mesačne**, ak ide o občana v hmotnej núdzi a fyzické osoby, ktoré sa s ním spoločne posudzujú.

Občan v hmotnej núdzi a fyzické osoby, ktoré sa s ním spoločne posudzujú, majú nárok na príspevok na bývanie, ak občan v hmotnej núdzi alebo niektorá z fyzických osôb, ktorá sa s ním spoločne posudzuje:

- je vlastníkom bytu, vlastníkom rodinného domu, nájomcom bytu alebo nájomcom rodinného domu alebo nájomcom obytnej miestnosti v zariadení určenom na trvalé bývanie **a**
- uhradza náklady spojené s bývaním a predloží doklad o zaplatení týchto nákladov za predchádzajúcich 6 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov alebo preukáže uznanie dlhu a dohodu o splátkach v prípade, že má nedoplatky spojené s úhradou nákladov spojených s bývaním.

Podmienky nároku na príspevok na bývanie sa prehodnocujú raz za šesť po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov. Nárok na príspevok na bývanie zaniká, ak úrad alebo obec zistí, že občan v hmotnej núdzi nespláca uznaný dlh.

Splnenie vyššie uvedených podmienok sa neskúma, ak občan v hmotnej núdzi alebo fyzické osoby, ktoré sa s ním spoločne posudzujú, je poberateľom starobného dôchodku. To isté platí aj v prípade, ak ide o poberateľa inej dôchodkovej dávky alebo sociálneho dôchodku, ktorý dovŕšil vek 62 rokov.

V. Ochranný príspevok

Ochranný príspevok patrí občanovi v hmotnej núdzi a každej osobe, ktorá sa s ním spoločne posudzuje, **ak si nemôžu zabezpečiť základné životné podmienky** a pomôcť si v hmotnej núdzi **a splnili podmienky na vznik nároku na dávku**. Ochranný príspevok je 63,07 eura **mesačne**.

Ochranný príspevok nepatrí občanovi v hmotnej núdzi alebo fyzickým osobám, ktoré sa s ním spoločne posudzujú, ak im patrí aktivačný príspevok.

VI. Jednorazová dávka v hmotnej núdzi

Jednorazovú dávku v hmotnej núdzi možno poskytnúť občanovi v hmotnej núdzi a fyzickým osobám, ktoré sa s ním spoločne posudzujú, ktorým sa vypláca dávka a príspevky **najmä na úhradu mimoriadnych výdavkov na nevyhnutné ošatenie, základné vybavenie domácnosti, zakúpenie školských potrieb pre nezaopatrené dieťa a na mimoriadne liečebné náklady**. Túto dávku možno poskytnúť do výšky preukázaných skutočných nákladov, najviac však **do výšky trojnásobku životného minima**.

Ako sa určuje výška dávky a príspevkov?

Výška dávky a príspevkov sa určí ako rozdiel medzi sumou nárokov a príjmom.

Ak výška dávky a príspevkov je nižšia 1 euro, dávka a príspevky sa nevyplácajú. Vyššie uvedené sumy môže upraviť k 1. septembru kalendárneho roka vláda Slovenskej republiky nariadením.

Aké sú formy a spôsoby poskytovania dávky a príspevkov?

Dávka a príspevky sa poskytujú v **peňažnej forme, vecnej forme** alebo v **kombinovanej forme** s výnimkou aktivačného príspevku, ktorý sa poskytuje len v peňažnej forme. Dávka vo vecnej forme je jedno teplé jedlo denne, nevyhnutné ošatenie a prístrešie.

Pôsobnosť verejného ochrancu práv v súvislosti s prípadmi hmotnej núdze:

Na verejného ochrancu práv sa môže obrátiť **každý**, kto sa domnieva, že konaním, rozhodovaním alebo nečinnosťou orgánu verejnej správy boli porušené základné práva alebo slobody v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu. (bližšie informácie o pôsobnosti verejného ochrancu práv – leták: „Pôsobnosť verejného ochrancu práv“)

Verejný ochranca práv Vám **môže pomôcť** v prípade, ak sa napríklad domnievate, že niektoré z dávok alebo príspevkov Vám mali byť priznané a príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny rozhodol o ich nepriznaní, priznaní v nesprávnej výške alebo ak v súvislosti s rozhodovaním o pomoci v hmotnej núdzi dochádza k zbytočným priet'ahom v konaní. **Zbytočnými priet'ahmi sa rozumejú ničím neodôvodnené priet'ahy, ktoré svojou nečinnosťou zavinil orgán verejnej správy.** Na verejného ochrancu práv sa môžete obrátiť **s podnetom**. Podnet možno podať **písomne, ústne do zápisnice, telegraficky, telefaxom** alebo **elektronickou poštou**. Je možné využiť i formuláre na podanie podnetu, ktoré sú prístupné v sídle Kancelárie verejného ochrancu práv i na internetovej stránke www.vop.gov.sk. Z podnetu musí byť zrejmé, akej veci sa týka, proti ktorému orgánu verejnej správy smeruje a čoho sa podávateľ podnetu domáha. V záujme urýchlenia preskúmania podnetu odporúčame v podnete uviesť meno a priezvisko a kontaktné údaje podávateľa podnetu a opis akej veci sa podnet týka. Súčasne odporúčame doložiť **kópie** všetkých dokladov, ktoré podávateľ podnetu má k dispozícii a ktoré preukazujú jeho tvrdenia. Podnet, v ktorom podávateľ neuvádza svoje meno, priezvisko a adresu (právnická osoba názov a sídlo) je anonymný podnet. Anonymný podnet nemusí verejný ochranca práv vybavovať.

Ak sa podnet netýka osoby, ktorá podáva podnet, je potrebné doložiť i **písomný súhlas** dotknutej osoby na podanie podnetu alebo **písomné plnomocenstvo** vo veci.

Kde a ako môžete získať informácie o verejnom ochrancovi práv?

Na **internetovej stránke** verejného ochrancu práv: **www.vop.gov.sk**

Na tejto internetovej adrese nájdete informačné materiály o činnosti a pôsobnosti verejného ochrancu práv, ako aj formuláre na podanie podnetu, ktoré je možné vyplniť a odoslať priamo prostredníctvom internetu verejnému ochrancovi práv a ktoré sú zverejnené aj v jazykoch národnostných menšín žijúcich na Slovensku, vo vzťahu ku ktorým boli ratifikované ustanovenia Dohovoru č. 588/2001 Z. z. Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov, a to v jazyku **bulharskom, českom, chorvátskom, maďarskom, nemeckom, poľskom, rómskom, rusinskom a ukrajinskom.**

Okrem uvedených jazykov sú informácie o činnosti a pôsobnosti verejného ochrancu práv dostupné aj v jazyku **anglickom, francúzskom, španielskom, arabskom a ruskom.**

Informácie o pôsobení verejného ochrancu práv môžete získať i v **sídle Kancelárie verejného ochrancu práv** na adrese:

Kancelária verejného ochrancu práv
P. O. BOX 1, 820 04 Bratislava 24
tel. č.: 02/48 28 74 01, 02/43 63 49 06
fax: 02/48 28 74 01
e-mail: sekretariat@vop.gov.sk

Kanceláriu verejného ochrancu práv môžete osobne navštíviť bez potreby objednania sa vopred v Bratislave-Mestskej časti Ružinov, na Nevädzovej ulici č. 5 každý pracovný deň v čase od 8.00hod. do 16.00hod. Prijímanie podávateľov podnetov sa realizuje i počas úradných dní v regiónoch Slovenska, a to v Trenčíne, Dohňanoch, Nitre, Žiline, Žarnovici, Banskej Bystrici, Košiciach, Prešove, Veľkom Krtíši, Veľkom Mederi a v Bratislave v mestských častiach Petržalka a Karlova Ves. Na prijatie v regióne sa je potrebné objednať. Bližšie informácie môžete získať na kontaktných číslach Kancelárie verejného ochrancu práv.

Ako nás nájdete?

Doprava:

Autobusy:

- 75 (ŽS Vinohrady)
- 66 (Miletičova)
- 96 (Letisko Bratislava)
- 196 (ŽS Nové mesto)

Električky:

- 8 (Hlavná stanica)
- 9 (Karlova Ves)
- 14 (Šafárikovo námestie)

Trolejbusy:

- 201 (Hlavná stanica)
- 202 (AS Mlynské Nivy)